

ORTAOKUL 6. SINIF GÖRSEL SANATLAR DERSİ ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YÖNTEMLERİNE İLİŞKİN GÖRSEL SANATLAR ÖĞRETMENLERİNİN GÖRÜŞLERİ

Dr. Erol Murat YILDIZ¹

ÖZET

Sanat eğitiminde ölçme ve değerlendirmenin nasıl olması gerektiği, yıllardan beri cevap aranılan bir sorun olarak eğitim sistemimiz içerisindeki gündemini korumaktadır. Görsel sanatlar dersinde öğrenciler değerlendirilirken nelere dikkat edilmelidir? Öğrencilerin ortaya çıkardıkları ürünlere veya yeteneklerine göre mi değerlendirilmeli, süreç içerisinde yaptıklarına mı bakılmalı veya hiç değerlendirme yapılmamalı mıdır? Uygulanmakta olan görsel sanatlar öğretim programı öğrenci başarısını projeler, öğrencinin performansını belirlemeye yönelik çalışmalar ile süreç dosyalarından elde edilen verilerle ölçmektedir. Bu verileri elde etmek için ise; dereceli puanlama anahtarları, derecelendirme ölçekleri, kontrol listeleri ve gözlem formlarının yanı sıra öğrencinin notla değerlendirilmesi aşamasında kullanımından kaçınılması tavsiye edilen öz değerlendirme formları ile grup değerlendirme formları kullanılmaktadır. Bu araştırmada, ortaokul 6.sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programı, ölçme değerlendirme yöntemlerinin uygulanma düzeyine yönelik, görsel sanatlar dersi öğretmenlerinin görüşleri ortaya koyulmuştur. Betimsel yöntemin kullanıldığı araştırmada, 2011-2012 öğretim yılında Ankara ili Sincan ve Etimesgut ilçeleri ortaokullarında, 24 görsel sanatlar öğretmenine 4 açık uçlu sorudan oluşan ön test uygulanmış; elde edilen verilerin uzman görüşü alınarak geçerlik-güvenirlik testi yapılmış ve 55 sorudan oluşan 5'li likert tipi anket geliştirilmiştir. Geliştirilen anket; Ankara ili Sincan ve Etimesgut ilçeleri ortaokullarında görevli 33 görsel sanatlar dersi öğretmenine uygulanmış, veriler frekans ve yüzde ile hesaplanarak yorumlanmıştır. Araştırma sonucunda görsel sanatlar dersi öğretmenlerinin, programda öngörülen ölçme değerlendirme yöntemlerini kullanmakta bir takım sıkıntılar çektikleri görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen Görüşü, Ölçme, Değerlendirme

¹ Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı
emyildiz@gazi.edu.tr

VISUAL ARTS TEACHERS' VIEWS ABOUT THE MEASUREMENT AND ASSESSMENT METHODS USED FOR IN THE SECONDARY SCHOOL 6 CLASS VISUAL ARTS COURSE

ABSTRACT

How measurement and evaluation in art education should be for many years as a problem whose answer is sought, has protected agenda in the education system. While students are evaluated in the visual arts course, what should be considered? Should students be assessed according to products which they discover or capabilities? Should things made by students be assessed? or Should not assessment be done? Visual arts education program, being implemented, measures student achievement with data obtained from projects, studies to determine the student's performance and process files. In order to obtain this data; used grade scoring keys, rating scales, checklists and observation forms as well as self-assessment forms ,recommended to avoid the use of the evaluation phase with the students' grade, and group evaluation forms. In the research, secondary school 6 visual arts classroom course curriculum, and visual arts teachers' opinions about the level of implementation of measurement and assessment methods were investigated. In the research ,which had been used descriptive method; pre-test consisting of 4 open-ended questions was applied to 24 the visual arts teachers, working in secondary schools in district of Sincan and Etimesgut of Ankara province in the 2011-2012 academic year; data, obtained from the research, validity and reliability testing was performed by taking the opinion of experts and attitude scale consisting of 63 questions was developed. Attitude scale, being developed, was applied to 33 the teacher of visual arts course, working in secondary schools in district of Sincan and Etimesgut of Ankara province. The data were expressed in terms of frequency and percentage and interpreted. As a result of research, it was seen that teachers of visual arts had difficulty using the methods of assessment and evaluation foreseen in the program.

Keywords: Teacher Opinion, Measurement, Evaluation.

Giriş

Eğitim sistemimizin uzak hedefi, laik, sosyal, demokratik hukuk devleti olarak batı uygarlığına erişmek ve geçmektir. Bu hedefin gerçekleştirilmesinde de yapıcı, yaratıcı, araştırmacı, analiz ve sentez yapma yeteneği gelişmiş, üretken bireylerin yetiştirilmesi zorunluluğu vardır. “Sanat eğitimi ile görsel algısı gelişmiş, kendini sanatsal yollarla ifade edebilen, içinde yaşadığı kültürü önce tanıyan, öğrenen, koruyan ve gelecek nesillere taşıma sorumluluğunu üstlenen, dünya kültür mirasına saygılı, yaratıcı ve yapıcı bireyler yetiştirilmesi hedeflenir” (Buyurgan ve Buyurgan, 2007:5).

Görsel sanat eğitimi, ülkemizin genel eğitim sistemi içerisinde gerçek yerini alamamıştır. Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze kadar geçen süreç içerisinde sanat eğitiminde hedeflenen amaçlara ulaşamadığı bir gerçektir. Bunun nedenlerini ana başlıklar altında şöyle sıralamak mümkündür;

Okulların fiziki yapıları

Görsel sanat eğitimine ayrılan ders saati sayısının yetersizliği

Öğrenci sayılarının fazlalığı

Müfredat programından kaynaklanan problemler

Okul idare ve öğretmenlerinin görsel sanatlar eğitimine ve gerekliliğine yönelik olumsuz yaklaşımları

Çevrenin ve ailenin öğrenci üzerindeki etkisi

Sanat eğitimine rehber olacak bilimsel nitelikli kaynakların yetersiz oluşu

Görsel sanatlar dersi öğretmeni yetiştiren kurumlardan kaynaklanan problemler

Ölçme ve değerlendirme aşamasında karşılaşılan problemler

2004-2005 eğitim öğretim yılında belirli bölge ilköğretim okullarında pilot uygulamaları yapılan yeni öğretim programı, bütün derslerde köklü değişimlere sebep olmuş ve eğitim sistemimiz öğrenciyi merkeze alan bir yapıya bürünmüştür. Bu değişim rüzgârından resim-iş dersi de etkilenmiş ve başta dersin ismi olmak üzere, gerek içerik ve gerekse de ölçme değerlendirme yöntem ve tekniklerinde

sürecin takibine yönelik uygulamalar, yapılandırmacı sanat eğitimi anlayışı ile günümüz eğitim sistemine uygun hale getirilmeye çalışılmıştır.

2005-2006 eğitim öğretim yılından itibaren ilköğretim okulları 1-8. sınıflarında uygulanmakta olan yapılandırmacı sanat eğitimi anlayışı görsel sanatlar dersinin içeriğini “Görsel Sanatlarda Biçimlendirme”, “Görsel Sanat Kültürü” ve “Müze Bilinci” olmak üzere üç öğrenme alanı üzerine inşa etmiştir.

Öğrenciyi merkeze alan bir yaklaşımla hazırlanmış olan İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi öğretim programı, öğrencinin birikimlerini ve bireysel farklılıklarını göz önüne almakta, içerik açısından değerlendirildiğinde birçok olumlu yaklaşımı beraberinde getirmektedir. Yeni program sayesinde öğrenciler, ulusal ve evrensel birçok değeri tanıma ve mukayese etme imkânı bulmaktadırlar.

Yapılandırmacı sanat eğitimi öğretim programı içeriğinde bulunan birçok olumlu yaklaşımın yanında bir takım sorunları da beraberinde getirmiştir. Bu sorunların en başında öğrencilerin ders içerisindeki performanslarını ölçme ve değerlendirmeye yönelik olarak uygulanması beklenen yöntem ve tekniklerin nasıl uygulanacağı sorusu gelmektedir.

Sanat eğitiminde ölçme ve değerlendirmenin nasıl olması gerektiği sorusu, yıllardan beri cevap aranılan bir sorun olarak eğitim sistemimiz içerisinde gündemini korumaktadır. Görsel sanatlar dersinde öğrenciler değerlendirilirken nelere dikkat edilmelidir? Öğrencilerin ortaya çıkardıkları ürünlere veya yeteneklerine göre mi değerlendirilmeli, süreç içerisinde yaptıklarına mı bakılmalı veya hiç değerlendirme yapılmamalı mıdır? Genel eğitim sistemimizde görsel sanatlar dersi ölçme değerlendirme yöntem ve teknikleri öğretmenlerin kişisel kararlarına bırakılmıştır. Ancak olması gereken kişiden kişiye değişen yöntemlerden ziyade, günümüz gerçekleriyle örtüşen ve tüm sanat eğitimcilerini ortak bir noktada buluşturan, bir ölçme değerlendirme yaklaşımı oluşturulmasıdır.

Uygulanmakta olan görsel sanatlar öğretim programı öğrenci başarısını projeler, öğrencinin performansını belirlemeye yönelik çalışmalar ile süreç dosyalarından elde edilen verilerle ölçmektedir. Bu verileri elde etmek için ise; dereceli puanlama anahtarları, derecelendirme ölçekleri, kontrol listeleri ve gözlem formlarının yanı sıra öğrencinin notla değerlendirilmesi aşamasında kullanımından kaçınılması tavsiye edilen öz değerlendirme formları ile grup değerlendirme formları kullanılmaktadır (MEB, 2009:15). Öğretmenlere, öğrencilerin performansını belirlemeye yönelik çalışmalarını değerlendirirken gözlem formları, kontrol listeleri ve dereceli puanlama anahtarlarından uygun olanını seçerek kullanmaları gerektiği belirtilmektedir (MEB, 2009:16).

Bu konu sanat eğitimcilerimiz tarafından kaygıyla takip edilmekte, uygulamada karşılaşılan sorunlar farklı zümrelerde dile getirilmekte ve genel anlamda sistemin gerekliliklerini yerine getirme aşamasında zorluklar yaşanmasına sebep olmaktadır. Bu bakış açılarından hareketle araştırmada; 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programı ölçme değerlendirme yöntemlerinin uygulanma düzeyi, eğitim sistemimizin temel yapı taşlarını oluşturan görsel sanatlar dersi öğretmenlerinin görüşleri alınarak incelenmiş, yorumlanmıştır. Bu araştırmada ortaya çıkan sonuçların, bundan sonraki araştırmalara altyapı oluşturacağı düşünülmektedir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

6. sınıflar görsel sanatlar dersi öğretim programı ölçme değerlendirme yöntemlerinin uygulanma düzeyine yönelik görsel sanatlar dersi öğretmenlerinin görüşlerinin inceleneceği bu araştırmada betimsel yöntem kullanılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Ankara ili Sincan ve Etimesgut ilçelerinde görevli 6.sınıf görsel sanatlar dersi öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise 2011- 2012 eğitim öğretim yılında Sincan (18) ve Etimesgut (15) ilçelerinde görev yapan 33 görsel sanatlar dersi öğretmeni oluşturmaktadır.

Verilerin Toplanması

Araştırmada kullanılan veri toplama aracı, beş bölümden ve 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretmenlerinin ölçme ve değerlendirme yöntemlerine ilişkin görüşlerini ölçmeye yarayan sorulardan oluşmaktadır. Açık uçlu sorulardan oluşan veri toplama aracı, Sincan İlçesi'nde görevli 24 görsel sanatlar dersi öğretmenine uygulandı. Sorulara verilen yanıtlardan alınan dönütlerle yeniden düzenleme yapıldı. Uzman görüşü alınarak ankete son hali verildi.

Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin analizinde frekans (f) ve yüzde (%) hesaplandı.

Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın bu bölümünde ankette yer alan her bir bölüm tablolaştırılmış; ve yorumlanmıştır. Özellikle bu bölümde, araştırmanın yapıldığı tarihte uygulanmakta olan ölçme ve değerlendirme yöntemlerine yönelik öğretmenlerin görüşleri yer almaktadır.

Tablo 1: 6. Sınıflar görsel sanatlar dersi öğretmenlerinin öğrenci uygulama çalışmalarını ölçme aşamasında kullandıkları, ölçekleri kullanma sıklıklarını gösterir dağılım.

6. Sınıflar görsel sanatlar dersi uygulama çalışmalarını ölçme aşamasında.....ölçeklerini kullanırım.	HER ZAMAN		ÇOGU ZAMAN		ARA SIRA		NADİREN		HIÇ BİR ZAMAN	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Konu kavramlarını anlama ve uygulama	12	36,4	15	45,5	1	3,0	1	3	4	12,1
Anlatım ve özgünlük	19	57,6	10	30,3	1	3,0	-	-	3	9,1
Araç-gereç ve tekniğin kullanımı	23	69,7	8	24,3	1	3,0	-	-	1	3,0
Tasarım ve kompozisyon	16	48,5	14	42,4	-	-	-	-	3	9,1
Görsel biçimlendirme öğelerinin kullanımı	10	30,3	18	54,6	3	9,1	-	-	2	6,0
Çalışmasını eksiksiz tamamlama	20	60,6	8	24,3	2	6,0	-	-	3	9,1
Çalışma alışkanlığı	14	42,4	9	27,3	4	12,1	-	-	6	18,2
Açık Uçlu Sorular	1	3,0	6	18,2	12	36,4	4	12,1	10	30,3
Doğru Yanlış Soruları	-	-	4	12,1	9	27,3	6	18,2	14	42,4
Eşleştirme Soruları	-	-	2	6,0	9	27,3	8	24,3	14	42,4
Kısa Cevaplı Sorular	1	3,0	8	24,3	10	30,3	4	12,1	10	30,3
Çoktan Seçmeli Test	-	-	-	-	5	15,1	8	24,3	20	60,6

Araştırmanın birinci bölümünde: 6. Sınıflar görsel sanatlar dersi öğretmenlerinin öğrenci uygulama çalışmalarını ölçme aşamasında kullandıkları, ölçekleri kullanma sıklıkları tespit edilmiştir. Tabloya göre araştırmaya katılan öğretmenlerin %94'ünün araç gereç ve tekniğin kullanılmasını en önemli ölçek

olarak gördükleri, daha sonra sırasıyla çalışmalarını eksiksiz tamamlama, anlatım ve özgünlük, tasarım ve kompozisyon, çalışma alışkanlığı, konu kavramlarını anlama ve uygulama ve görsel biçimlendirme öğelerinin kullanımı ölçeklerini de sıklıkla kullandıklarını belirtmişlerdir. Daha çok teorik derslerde kullanılan açık uçlu sorular, doğru yanlış soruları, eşleştirme soruları, kısa cevaplı sorular ve çoktan seçmeli test gibi ölçekleri ise büyük çoğunlukla kullanmadıklarını veya nadiren kullandıklarını belirtmişlerdir. Buradan elde edilen veriler, öğrenci çalışmalarını ölçme aşamasında görsel ölçeklerin, diğer ölçeklere göre dönüt almada daha fazla önem taşıdığını göstermektedir.

Ölçme ve değerlendirme, genel kullanımda birbirinden ayrı anlam taşıyan iki kavramdır. Ancak bu kavramların bazen eğitimciler tarafından da birbirine karıştırıldıkları düşünülmektedir. O halde birbiri içerisine geçmiş gibi görünen bu iki kavramı ayırıştırın faktörler nelerdir? Ölçme, geniş anlamıyla, herhangi bir niteliği gözlemek ve gözlem sonucunu sayılarla ya da başka sembollerle ifade etmektir. Değerlendirme ise, ölçme sonuçlarını bir ölçüte vurarak, ölçülen nitelik hakkında bir değer yargısına varma sürecidir. Değerlendirmenin güvenilir ölçme sonuçlarına dayanması, geçerli bir ölçütü yapılması, değer yargısına ulaşma işlemlerinde yanlışlık bulunmaması doğru bir değer yargısına ulaşmak için gereklidir (Turgut, 1992:3).

Eisner (2002,178) sanat eğitiminde değerlendirmeyi, “sanat eğitimi programını ölçümleme ve öğrencinin düşünme yeteneklerini geliştiren yollar ile ilgisini çekmek için kullanılan etkinlikleri içermektedir” şeklinde tanımlamaktadır. Bu tanımdan anlaşılacağı üzere sanat eğitimi süreci içerisinde oluşan bütün etmenler, süreç sonucunda bir yargıya varabilmek için yol gösterici birer unsur olarak görev yapmaktadır.

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere eğitimde pek çok ölçme aracı kullanılmaktadır. Ancak burada önemli olan ölçme araçlarının fazlalığı değil, ders öğretmenin ölçmek istediği özelliği en iyi ölçen yada bir başka deyişle hedeflenen düzeye en iyi yoldan ulaştırabilecek ölçü aracının kullanılmasıdır (Küçükahmet,2000:184).

Tablo 2: 6. Sınıflar görsel sanatlar dersi öğretmenlerinin yeni programın öngördüğü alternatif değerlendirme tekniklerini kullanma sıklıklarını gösterir dağılım.

2011–2012 Eğitim-Öğretim yılında aşağıdaki değerlendirme tekniklerini kullandıysanız ne sıklıkla kullandığınızı yandaki kutucuğa işaretleyiniz.	HER ZAMAN		ÇOGU ZAMAN		ARA SIRA		NADİREN		HIÇ BİR ZAMAN	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Portfolyo (öğrenci ürün dosyası)	28	84,9	5	15,1	-	-	-	-	-	-
Proje Ödevleri	6	18,2	5	15,1	8	24,3	11	33,3	3	9,1
Kontrol Listeleri	18	54,6	10	30,3	5	15,1	-	-	-	-
Gözlem Formu	6	18,2	12	36,4	4	12,1	1	3,0	10	30,3
Görüşme (mülakat)	3	9,1	8	24,3	8	24,3	5	15,1	9	27,3
Öz Değerlendirme	1	3,0	8	24,3	6	18,2	6	18,2	12	36,4
Grup Değerlendirme	-	-	12	36,4	7	21,2	4	12,1	10	30,3
Akran Değerlendirme	1	3,0	5	15,1	9	27,3	4	12,1	14	42,4

Araştırmanın ikinci bölümünde: 6. Sınıflar görsel sanatlar dersi öğretmenlerinin yeni programın öngördüğü alternatif değerlendirme tekniklerini kullanma sıklıkları tespit edilmiştir. Tabloya göre araştırmaya katılan öğretmenlerin tamamının değerlendirme aşamasında, öğrencilerin ders esnasında yaptıkları ürünlerden oluşan dosyaları kullandıkları proje ödevlerini ise değerlendirme aşamasında çok sık kullanmadıkları tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan ders öğretmenlerinden %84.9'unun kılavuz kitapta ifadesini bulan değerlendirme tekniklerinden kontrol listelerini sıklıkla, %15.1'inin ise ara sıra kullandıkları tespit edilmiştir. Kontrol listeleri haricinde değerlendirme tekniği olarak gözlem formlarının %54.6 oranında sıklıkla kullanıldığı görüşme, öz değerlendirme, grup değerlendirme ve akran değerlendirme tekniklerinin ise nispeten daha az kullanıldığı sonucuna varılmıştır. Burada ilginç olan kılavuz kitapta değerlendirme aşamasında kullanımından kaçınılması tavsiye edilen, öz değerlendirme ve grup değerlendirme tekniklerinin de öğretmenlerimizin %45'i-%50'si tarafından kullanılır olmasıdır.

Sanat eğitiminde değerlendirme, çocuğun sanatsal gelişimini gözleme amacına dönük olarak, uyarıcı, özendirici, geliştirici nitelikleri ile eğitsel bir öneme

sahiptir. Bu nedenle öğretmen değerlendirme yaparken çok dikkatli davranmalı, çocuğun derse olan ilgisini dinamik tutmak için süreci etkileyebilecek olumsuz etmenleri ortadan kaldırmalıdır (Gel 1990,197). Sürecin takibinde kullanılacak değerlendirme teknikleri özenle seçilmeli ve ders saati süresinin yetersizliği dikkate alındığında hedefe götürecek özellikle olanlar tercih edilmelidir.

Tablo 3: 6. Sınıflar görsel sanatlar dersi öğretmenlerinin performans değerlendirme yöntem ve tekniklerini kullanma sıklıklarını gösterir dağılım.

Öğrenci Ürün Dosyalarını, Proje Ve Ders İçi Performansları...	HER ZAMAN		ÇOĞU ZAMAN		ARA SIRA		NADİREN		HIÇ BİR ZAMAN	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Göz gezdirerek değerlendirdim.	10	30,3	3	9,1	4	12,1	6	18,2	10	30,3
Dereceli puanlama ölçeği (rubric) kullanarak değerlendirdim.	13	39,4	7	21,2	4	12,1	2	6,1	7	21,2
Kontrol listesi kullanarak değerlendirdim.	16	48,5	5	15,1	10	30,3	2	6,1	-	-
Öz değerlendirme sonuçlarını dikkate alarak değerlendirdim.	4	12,1	4	12,1	6	18,2	6	18,2	13	39,4
Akran değerlendirme sonuçlarını dikkate alarak değerlendirdim.	3	9,1	2	6,1	7	21,2	5	15,1	16	48,5
Hem süreç hem de sonucu dikkate alarak değerlendirdim.	14	42,4	10	30,3	3	9,1	3	9,1	3	9,1
Bireysel farklılıkları dikkate alarak değerlendirdim	16	48,5	12	36,4	3	9,1	1	3,0	1	3,0

Tablo 3’de 6. Sınıflar görsel sanatlar dersi öğretmenlerinin, öğrencilerin ders içi performans değerlendirme yöntem ve tekniklerini kullanma sıklıkları yer almıştır. Tabloya göre araştırmaya katılan öğretmenlerin % 63.6’sının değerlendirme aşamasında kontrol listelerine başvurduğu, % 60.6’sının değerlendirmede sıklıkla dereceli puanlama ölçeği (rubric) kullandığı, öz değerlendirme ve akran değerlendirme sonuçlarının ise araştırmaya katılan öğretmenlerimizin %15 - %25’i tarafından değerlendirme aşamasında dikkate alındığı görülmektedir. Tabloya bakıldığında önceki öğretim programlarında sıklıkla tercih edilen göz gezdirerek değerlendirme yönteminin ise %39.4 oranında kabul gördüğü anlaşılmaktadır. Yine

tablodan, öğretmenlerin %84.9'unun değerlendirme aşamasında bireysel farklılıklara dikkat ettiği, %72.7'sinin hem süreç ve hem de sonuca önem verdiği anlaşılmaktadır. Sanat eğitiminde değerlendirme, öğretim süreci esnasında ve süreç sonucunda ortaya çıkan ölçümlerden çıkan verilerin bir bileşkesi olarak kabul edilebilir.

Nitelikli bir sanat eğitiminde öğrenciler değerlendirilirken sadece sonucun değil, sürecinde değerlendirmeye dâhil edilmesi gerekliliği yadsınmaz bir gerçektir. Değerlendirmenin sadece öğrenci çalışmalarına not vermek olarak kabul görmesi, öğrencilerin süreç içerisindeki gelişim ve davranışlarını gözlemlemeyi engellediği gibi, kimi bilişsel kazanımlarının da derecelendirilmesine engel olmaktadır. Nitekim Kırıçoğlu, (2002:205) değerlendirmenin, derecelendirmeden ayrı olarak sadece bitmiş işler üzerinden değil, süreç içerisinde önceden saptanan yada süreç esnasında ortaya çıkan davranışları da kapsamı gerektiğini belirtmiştir. Bu açıdan ele alındığında araştırma bulguları Kırıçoğlu'nu destekler niteliktedir.

Sanat eğitiminde ön ve son değerlendirme olmak üzere iki tür değerlendirmeden bahsedilebilir. Süreç değerlendirmesi veya diğer adıyla ön değerlendirme: öğrenciler çalışırken onların gelişimi hakkında ders öğretmenin karar vermesini sağlayan bir değerlendirme türüdür. Bu değerlendirme türünde amaçlanan öğrencinin çalışma sürecinde gözlenmesi ve gereken uyarıların yapılmasıdır (Tuna, 2009:237). Son değerlendirme veya süreç dosyası değerlendirme ise öğrencinin içerisinde bulunduğu sanat ortamında gelişme evresinde yaptığı sanatsal düzenleme ve bu düzenlemeye ait sürecin ya da bir projenin bütün olarak değerlendirilmesidir (Özsoy ve Alakuş, 2009:16).

Tablo 4: 6. Sınıflar görsel sanatlar dersi öğretmenlerinin ölçme sonuçlarını değerlendirmek için hangi ölçekleri kullandıklarını gösterir dağılım.

Alternatif ölçme sonuçlarını değerlendirmek için...	HER ZAMAN		ÇOGU ZAMAN		ARA SIRA		NADİREN		HİÇ BİR ZAMAN	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kendim bir puanlama ölçeği geliştirdim.	14	42,4	6	18,2	6	18,2	4	12,1	3	9,1
Öğrenci görüşlerinden yararlanarak puanlama ölçeği geliştirdim.	-	-	3	9,1	10	30,3	2	6,1	18	54,5
Bize verilen hazır matbu formları kullandım.	4	12,1	5	15,1	12	36,4	2	6,1	10	30,3

Tablo 4’de 6. Sınıflar görsel sanatlar dersi öğretmenlerinin, ölçme sonuçlarını değerlendirebilmek için hangi ölçekleri kullandıkları ele alınmıştır. Tabloya göre araştırmaya katılan branş öğretmenlerinin % 60.6’sının ölçme sonuçlarını değerlendirmek için kendilerinin bir puanlama anahtarı geliştirdikleri, buna karşılık %27.2’lik bir kısmının ise daha sıklıkla verilen hazır matbu formları kullandıkları tespit edilmiştir.

Yine tablodan puanlama ölçeğini geliştirirken öğretmenlerimizin, %54,5’inin hiçbir zaman öğrenci görüşlerinden yararlanmadığı, sadece %9.1’nin bu yöntemi de sıklıkla kullandıkları belirlenmiştir. Notla değerlendirme, yalnızca sanatsal ürünlerin değerlendirilmesinde değil diğer tüm alanlarda da öğretmenlerin en çok zorlandığı işlerden birisi olmuştur. Ancak ders öğretmenlerinin objektif yaklaşımlarla ve geçerli ölçütlerle not verebilecek birikime sahip olması işlerinin kolaylaşmasını sağlayacaktır (Yolcu, 2009:236).

Tablo 5: 6. Sınıflar görsel sanatlar dersi öğretmenlerinin değerlendirme sonuçlarını kullanma amaçlarını gösterir dağılım.

Değerlendirme sonuçlarını için kullanırım.	HER ZAMAN		ÇOĞU ZAMAN		ARA SIRA		NADİREN		HİÇ BİR ZAMAN	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Öğretim yöntemimi değiştirmek	1	3,0	12	36,4	3	9,1	7	21,2	10	30,3
Yeni materyaller geliştirmek	4	12,1	14	42,4	4	12,1	8	24,3	3	9,1
Öğrenilmeyen konuları yeniden öğretmek	2	6,1	14	42,4	6	18,2	4	12,1	7	21,2
Yavaş öğrenen öğrencilerle başka çalışmalar yapabilmek	4	12,1	8	24,3	7	21,2	3	9,1	11	33,3
Daha hızlı öğrenen öğrencilerle ek çalışmalar yapabilmek	9	27,3	7	21,2	5	15,1	-	-	12	36,4
Öğrencilere dönüt vermek	14	42,4	12	36,4	-	-	-	-	7	21,2

Tablo 5, 6. Sınıflar görsel sanatlar dersi öğretmenlerinin değerlendirme sonuçlarını kullanma amaçlarını göstermektedir. Araştırmaya katılan branş

öğretmenlerinin %78,8'i değerlendirme sonuçlarını öğrencilere dönüt verme amacıyla kullandıklarını belirtmişlerdir. Tabloya göre araştırmaya dâhil olan öğretmenlerin %54,5'inin bu konuda ki amaçlarının yeni materyal geliştirmek olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerimizin %48,5'lik kısmı ise hem konuları pekiştirmek, hem de daha hızlı öğrenen çocukları tespit ederek, bu çocuklarla ek çalışmalar yapmak amacıyla değerlendirme sonuçlarını kullandıklarını belirtmişlerdir. Değerlendirme sonuçlarını öğretim yöntemlerini değiştirmek için kullanan öğretmenlerin yüzdesi ise tabloda % 39,4 olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 6: 6. Sınıflar görsel sanatlar dersi öğretmenlerinin programın öngördüğü alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerine ilişkin görüşlerini gösterir dağılım.

Sizce görsel sanatlar dersi programının öngördüğü alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemleri:	Tamamen Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Hiç Katılmıyorum	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Ölçme yöntemleri çok karmaşık	12	36,4	9	27,3	10	30,3	1	3,0	1	3,0
Yeni ölçme ve değerlendirme yöntemleri biz öğretmenlere ayrı bir yük getirmekten başka bir işe yaramadı.	19	57,6	4	12,1	6	18,2	4	12,1	-	-
Ölçme yöntemleri sayesinde süreci de değerlendirebiliyorum.	-	-	9	27,3	16	48,5	7	21,2	1	3,0
Değerlendirme sistemi çok karmaşık	9	27,3	14	42,4	6	18,2	3	9,1	1	3,0
Yeni programdaki ölçme yöntemleri öğrencilerin öğrenme sürecindeki performanslarını artırıyor.	-	-	6	18,2	12	36,4	9	27,3	6	18,2
Ölçme yöntemleri öğrencileri daha iyi tanımamı sağladı.	1	3,0	6	18,2	10	30,3	6	18,2	8	24,3
Ölçme yöntemlerini uygulamak çok zaman almakta.	27	81,8	3	9,1	3	9,1	-	-	-	-
Değerlendirme yöntemleri sayesinde elde ettiğimiz sonuçlar öğrencilerin mesleki yönlendirmelerini daha doğru bir şekilde yapmamızı sağladı.	1	3,0	5	15,1	13	39,4	6	18,2	8	24,3
Yeni ölçme yöntemleri sayesinde bir önceki öğretim yılına göre öğrencilerin akademik başarı düzeylerinde artış oldu.	-	-	3	9,1	10	30,3	13	39,4	7	21,2

Yeni ölçme ve değerlendirme yöntemleri sayesinde öğrencilerin bireysel gelişimlerini daha kolay izleyebildim.	1	3,0	6	18,2	13	39,4	6	18,2	6	18,2
Değerlendirme çok zaman almakta.	26	78,8	3	9,1	4	12,1	-	-	-	-
Yeni ölçme yöntemleri öğrencilere ayrı bir yük getirmekten başka bir işe yaramadı.	16	48,5	4	12,1	9	27,3	4	12,1	-	-
Yeni ölçme ve değerlendirme yöntemleri, öğrencilerin kendi gelişimlerini izlemelerini sağladı.	-	-	7	21,2	10	30,3	7	21,2	9	27,3
Yeni ölçme ve değerlendirme yöntemleri sayesinde velilerle daha fazla işbirliği yaptım.	1	3,0	3	9,1	5	15,1	15	45,5	9	27,3

Tablo 6'da 6. Sınıflar görsel sanatlar dersi öğretmenlerinin programın öngördüğü alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerine ilişkin görüşleri ele alınmıştır. Araştırmaya katılan branş öğretmenlerinin % 90,9'u ölçme yöntemlerini uygulamanın, yine aynı öğretmenlerin % 87,9'u ise değerlendirmenin çok zaman almakta olduğuna dair görüş bildirmişlerdir. Araştırmada ölçme yöntemlerini karmaşık bulan branş öğretmenlerinin oranı % 63,7, değerlendirme sistemini karmaşık bulan öğretmenlerimizin oranı ise % 69,7'dir. Yine araştırmaya katılan öğretmenlerin % 69,7 gibi bir çoğunluğunun, uygulanması beklenen ölçme ve değerlendirme yöntemlerinin öğretmenlere ayrı bir yük getirmekten başka bir işe yaramadığını belirtmeleri öğretmenlerin konuya bakışlarını bir nevi özetlemeleri açısından önemlidir.

Tablodan anlaşıldığı üzere araştırmaya katılan öğretmenlerimizin % 60,6'sı ölçme yöntemlerinin akademik başarıyı artırmada bir işlevinin olmadığını, %72,8'i ise velilerle işbirliği hususunda uygulanmakta olan ölçme ve değerlendirme yöntemlerinin bir etkisinin olmadığını belirtmişlerdir.

Tablo 7: görsel sanatlar dersi programının öngördüğü alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemleriyle ilgili görsel sanatlar dersi öğretmenlerinin görüşlerini gösterir dağılım.

Görsel sanatlar programının öngördüğü alternatif ölçme ve değerlendirme formlarını kullanamıyorum. Çünkü;	Tamamen Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Hiç Katılmıyorum	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Görsel sanatlar dersinin haftada 1ders saati ile sınırlı olması	31	94,0	1	3,0	1	3,0	-	-	-	-
Sınıf mevcutlarının çok kalabalık olması	30	90,9	-	-	3	9,1	-	-	-	-
Dersine girilen sınıf sayısının çok fazla olması	29	87,9	2	6,1	1	3,0	1	3,0	-	-
Gerekli altyapının bulunmaması	29	87,9	2	6,1	1	3,0	1	3,0	-	-
Ölçme ve değerlendirme formlarının fazla ayrıntılı olması	31	94,0	1	3,0	1	3,0	-	-	-	-

Tablo 7’de yeni görsel sanatlar dersi programının öngördüğü alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemleriyle ilgili görsel sanatlar dersi öğretmenlerinin görüşleri yer almıştır. Tablo 7’ye göre araştırmaya katılan öğretmenler, alternatif ölçme ve değerlendirme formlarını kullanamamalarına gerekçe olarak % 97 oranında ders saati sayısının yetersiz oluşu ve ölçme ve değerlendirme formlarının fazla ayrıntılı olmasını, yine aynı öğretmenlerin % 94’ü dersine girilen sınıf sayısının fazla oluşu ve gerekli altyapının bulunmamasını, % 90,9’u ise sınıf mevcutlarının kalabalık olmasını etken olarak göstermişlerdir.

Nitelikli bir sanat eğitimi, belirli değerlerin taşıyıcısı, çağın gelişen ve değişen şartlarına göre kendini yenileyebilen bir müfredat programı ile mümkündür. Müfredat programları, çocuğu tanıyan alanında uzman eğitimciler tarafından hazırlanmalı, seviyeye uygun, kültürel değerlerin taşıyıcısı, çağın gelişen değerlerini içerisinde barındıran yaratıcı, yapıcı ve üretken bireyleri yetiştirmeye yönelik olmalıdır (Buyurgan ve Buyurgan, 2007:18).

Aslında ölçme ve değerlendirme anlamındaki temel sıkıntı matematik, Türkçe, fen ve teknoloji gibi mihver derslerden beklenenlerle görsel sanatlar ve

müzik gibi derslerden beklenenlerin aynı olmasından kaynaklanmaktadır. 6. sınıflarda Türkçe dersi haftada 5 saat iken, görsel sanatlar dersi 1 saattir. Sözelimi 40 öğrenciden oluşan ve 25 şubesi bulunan bir okulda Türkçe dersi öğretmeni 6 şubeden yani 240 öğrenciden sorumlu iken, bu rakam görsel sanatlar dersi öğretmeni için $25 \times 40 = 1000$ sayısına ulaşabilmektedir.

1000 öğrenciye eğitim verilen bir görsel sanatlar dersinde seçilen herhangi bir ölçme değerlendirme yönteminde her bir öğrenci için gözlem formu ve kontrol listesi oluşturulduğu düşünülecek olursa, bir haftada kullanılacak A4 kağıdı miktarı 2000 rakamına ulaşmaktadır. Bir dönemlik süre 14 hafta olarak düşünüldüğünde ise bu rakam toplamda 28000 A4 kağıdı gibi bir rakama ulaşmaktadır. Böyle bir değerlendirme işleminde ders öğretmenlerinin ne derece başarılı olacağı hayli düşündürücüdür. O halde görsel sanatlar dersini diğer alanlardan ayrı bir kategoride değerlendirmek ve çağdaş normlara uygun hale getirmek, kaçınılmaz bir hal almıştır.

Sonuç ve Öneriler

Ortaokul 6. sınıflar görsel sanatlar dersi öğretmenlerinin ölçme ve değerlendirme yöntemlerine ilişkin görüşlerinin araştırıldığı bu çalışmada elde edilen bulgular incelendiğinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

1- Anket sorularına verdikleri cevaplar incelendiğinde araştırmaya katılan ders öğretmenlerinin, 6. sınıf öğrencilerinin görsel sanatlar dersi uygulama çalışmalarını değerlendirme aşamasında, araç gereç ve tekniğin kullanılmasını en önemli ölçek olarak gördükleri tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra çalışmalarını eksiksiz tamamlama, anlatım ve özgünlük, tasarım ve kompozisyon gibi temel sanat eğitimi ölçeklerini de sıklıkla kullanan ders öğretmenlerinin, açık uçlu sorular, doğru yanlış soruları gibi çoğunlukla teorik derslerde başvuru değerlendirme ölçeklerini ise neredeyse hiç kullanmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Burada elde edilen sonuçlar dersin öznal yapısına ait bulguları işaret etmesi açısından son derece önemli bulunmuştur.

2- Öğrencilere portfolyo (ürün dosyası) hazırlatmayı ders için temel gereklilik olarak gören öğretmenlerin, yeni programın öngördüğü alternatif değerlendirme tekniklerinden en çok kontrol listelerini kullandıkları, bunun haricinde gözlem formlarını da değerlendirme aşamasında dikkate aldıkları sonucuna ulaşılmıştır.

3- Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğunun, değerlendirme aşamasında bireysel çabaları neticesinde oluşturdukları ve geliştirdikleri puanlama

ölçeklerini kullandıkları tespit edilmiştir. Yine araştırmadan elde edilen bulgulara göre değerlendirme sonuçlarının kullanım amaçları arasında ilk sırada öğrencilere dönüt vermenin yer aldığı tespit edilmiştir.

4- Araştırmadan elde edilen bulgular neticesinde 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretmenlerinin programın öngördüğü ölçme ve değerlendirme yöntemlerinin uygulanabilirliği konusunda en büyük engel olarak ‘zaman’ kavramını gördükleri tespit edilmiştir. Yine aynı konuda araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğunun, uygulanması beklenen ölçme ve değerlendirme yöntemlerini çok karmaşık buldukları ve görsel sanatlar dersi öğretmenlerine ayrı bir yük getirmekten başka bir işe yaramadığını belirtmeleri önemli bulunmuştur.

5- Araştırmaya katılan öğretmenlerin hemen hepsinin ders saati süresinin azlığı, dersine girilen sınıf sayısının fazlalığı ve sınıfların kalabalık oluşu hakkında hemfikir oldukları tespit edilmiştir. Ölçme ve değerlendirme formlarını gereğinden fazla ayrıntılı bulan görsel sanatlar öğretmenleri, aynı zamanda okulların gerekli altyapıya sahip olmasının da ders öğretiminin sağlıklı koşullarda yürütülmesinde belirleyici olacağını belirtmişlerdir.

Görsel sanatlar dersi içerik açısından değerlendirildiğinde performansa dayalı öğretimin en etkin şekilde kullanıldığı alanlardan biri olarak eğitim sistemimiz içerisinde yer almaktadır. Diğer alanlardan farklı bir terminolojiye sahip olan sanatın ve kaynağını sanattan alan eğitim ortamlarının öznel yapısı içerisinde değerlendirilmesi gerekliliği kaçınılmazdır. Bu gereklilik düşüncesinden hareketle, görsel sanatlar dersi eğitim programının öngördüğü ölçme - değerlendirme yöntemlerinin uygulanmasında istenilen hedeflere ulaşılabilmesi için:

1. Görsel sanatlar dersi, ders saati sayıları 1 ders (40’) saatinden, en az 2 ders (80’) saatine çıkarılmalıdır. Bu sayede öğrencilerin derse yönelik ilgi ve motivasyonları yüksek tutulacak ve ders öğretmenleri, öğrencileri daha objektif olarak izleme olanağı bulabilecektir.

2. Sınıf mevcutlarının azaltılması veya görsel sanatlar ders saatlerinde sınıfın ikiye bölünerek dersin işlenmesi ders öğretmeninin programda öngörülen ölçme ve değerlendirme yöntemlerini kullanması açısından etkili olacaktır .

3. Dersin uygun koşullarda işlenmesini sağlayıcı fiziki tedbirlerin alınması öğretmen ve öğrenci motivasyon ve performansının artması açısından etkili olacaktır.

4. Görsel sanatlar dersi ölçme değerlendirme yöntemleri, ders saati sayısı fazla olan diğer derslerden ayrı bir kategoride değerlendirilmeli ve alanın uzmanlarından oluşan komisyonların hazırlayacağı çağdaş normlara uygun yöntem ve stratejiler belirlenmelidir.

KAYNAKÇA

Buyurgan, Serap ve Buyurgan, Ufuk. Sanat Eğitimi ve Öğretimi. Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 2007.

Eisner, Elliot W. The Arts and the Creation of Minds, Yale University Press/New Haven, Londra, s.178., 2002.

Gel, Yücel. Resim-iş Öğretiminde Yöntem ve Değerlendirme.,İ San Başkanlığında Ö. Adıgüzel ve A.Ovkuran. (Editörler). Ortaöğretim Kurumlarında Resim-İş Eğitimi ve Sorunları. Birinci Baskı. Ankara:Türk Eğitim Derneği Yayınları, ss. 177-224, 1990.

Kırıçoğlu, Olcay Tekin. Sanatta Eğitim. Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 2002.

Küçükahmet, Leyla. Öğretimde Planlama ve Değerlendirme. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2000.

Meb (Milli Eğitim Bakanlığı). Görsel Sanatlar Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretmen Kılavuz Kitabı. İstanbul: İhlas Gazetecilik A.Ş., 2009.

Özsoy, Vedat. ve Alakuş, Ali.Osman. Görsel Sanatlar Eğitiminde Özel Öğretim Yöntemleri (Resim-İş Eğitimi). Ankara: : Pegem Akademi Yayıncılık, 2009.

Tuna, Serdar. Sanat Eserlerini Değerlendirme, A.O.Alakuş ve L.Mercin (Editörler) Sanat Eğitimi ve Görsel Sanatlar Öğretimi, Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 2009.

Turgut, M. Fuat Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Metotları. Ankara: Saydam Matbaacılık, 1992.

Yolcu, Enver. Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2009.